

Oponentský posudek bakalářské práce

Název práce: Prezentace transgender lidí na internetovém serveru YouTube

Autorka práce: Klára Tučková

Autorka posudku: Jana Dvořáčková

Práce Kláry Tučkové se zaměřuje na transgender youtuberství, konkrétně pak na motivace, které transgender osoby k youtuberství – specificky zaměřenému na témata s transgenderismem spojená – vedou. Tento fenomén je ze sociálně vědního hlediska zajímavý již proto, že se jedná bezesporu o skupinu společensky stigmatizovanou, která prochází náročným coming outem, ale přesto sebe sama činí veřejně viditelnou a vystavuje se tak zraněním, která vlastní expozice na sociálních sítích může přinést. Výzkumný problém je řešen skrze analýzu polostrukturovaných rozhovorů se šesti trans lidmi ve věku 18-28 let. Ve všech případech se jedná o trans muže a vzorek je současně vyčerpávající (pokrývá všechny transgender youtubery v ČR, mezi nimiž youtuberky prozatím nefigurují).

Co se týče teoretického rámce práce, autorka téma vymezuje prostřednictvím popisu pojmové distinkce pohlaví vs. gender a vybraných teorií genderu, vysvětluje termín transgenderismus, transsexualita nebo coming out a představuje vybrané parametry kanálu Youtube umožňující budování online komunit. Tato teoretická část není nijak zvlášť provázaná (bylo by například vhodné naznačit souvislosti a rozpory prezentovaných teorií genderu a transgenderismu). Zejména však není ideálně „vycentrovaná“ na témata, která by mohla být využita při následné analýze (plodnější než popis sexuologických teorií etiologie transgenderismu nebo pojetí genderu v rámci strukturního funkcionalismu by zřejmě byla teoretická reflexe fenoménu youtuberství nebo hlubší uchopení procesu coming outu, s nímž zkoumaný fenomén nepochybně souvisí). Youtuberství již dávno není polem neprobádaným, odborná pozornost mu byla věnována také v ČR.¹ Relevantních analýz sociálních médií obecněji je možné najít nespočet.

K teoretické části mám ještě dvě následující dílčí výhrady:

Při vymezování distinkce mezi pohlavím a genderem autorka používá poměrně nedbalý jazyk. Přestože nepochybuji, že popisovanému rozumí, její výklad myšlenek některých autorek/ů je matoucí. Například s odkazem na Fausto-Sterling (2000) píše (s. 17): *Soubor znaků jako jsou například genitálie, chromozomy či hladina jednotlivých pohlavních hormonů, které určují sekundární pohlavní znaky jako například růst ňader či přítomnost vousů, jsou základním znakem genderu.* Podobně v souvislosti s konceptem „dělání genderu“ C. West a D. Zimmermana (2008) uvádí (s. 18): *Pohlaví je dle nich dáno na základě společensky utvořených znaků, tedy sociálně uznaných charakteristik, které má dané pohlaví splňovat, aby mohlo být klasifikováno jako muž či žena.*

Nemohu také neupozornit na prohřešky v oblasti akademické integrity: Kapitola „Transsexualita v zajetí sexuologie“ (s. 12-13) sice zdánlivě prezentuje hlediska různých autorů a autorek, ve skutečnosti však přebírá (v mírné jazykové úpravě a interpretačním pokroucení) moje analýzy z článku *Diagnóza F 64.0: Transsexualita optikou sexuologie* (2008). Na tento článek sice autorka také odkazuje, nicméně shrnutí a analýzy prací Laqueura (1990), Pfäfflina (1997), Widermannové (1969), Rozmaniče (1969) a Zvěřiny (1994) již prezentuje jako svá vlastní. Je proto bohužel důvod k obavám, že tak postupuje i v dalších pasážích textu.

Přesunu-li se nyní k analytické části, ráda vyzdvihuji, že se autorce podařilo shromáždit poměrně zajímavá data. Mnohé prezentované perspektivy jsou skutečně pozoruhodné. Se zájmem jsem například nahlížela, jak youtubeři popisují vytváření videí za účelem jejich širokého zveřejnění jako

---

¹ Slavík, L., P. Pospěch. 2019. „Youtuberství jako konstrukce, destrukce a reparace soukromí.“ *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 55(2): 135–159.

chvilku pro nerušenou reflexi vlastních zážitků a nejnítěrnějších emocí nebo jako prostor, kde není třeba větší autocenzury a ohledů na pocity druhého – například člena rodiny, kterého je následně dle výpovědí youtuberů jednodušší odkázat na již vyvěšený obsah. Současně však mohou vytvořená videa přemostit i situaci, kdy se okolí dotazovat zdráhá a mohlo by tak hrozit komunikační odloučení.

Nashromážděná data jsou bohatá a vedou k řadě zamyšlení nad využíváním sociálních sítí obecně, prožitků, které umožňují, či případně dopadu na sociální vztahy mimo jejich online rovinu. Problémem však bohužel je, že sama autorka nedokázala data vytěžit. Ve své „analýze“ pouze převyprávěla prezentované úryvky z rozhovorů, často velmi podobnými slovy. V celé analýze nelze nalézt žádné prvky hlubší reflexe získaných dat, pokusy o konceptuální uchopení zjištěného nebo snahy zjištěné reflektovat na pozadí procesu coming outu, relevantních kontextů youtuberství či poznatků ohledně sociálních médií. Analýza je tedy ve výsledku velmi plochá.

Již jenom dílčím detailem vztahujícím se k analytické části je dle mého názoru poněkud necitlivě představování jednotlivých youtuberů prostřednictvím stavu jimi prodělaných zákroků směřujících k fyzické tranzici. Rozumím, že se tato témata jistě promítají do utvářených videí, nebylo by však vhodnější čtenářům/kám práce spíše přiblížit konkrétní obsahy samotných videí, jež jednotliví youtubeři produkují?

Shrnu-li na závěr své hodnocení práce jako celku, za oceněníhodný považuji výběr zajímavého tématu a nashromáždění bohatých dat. Tato data však nebyla uchopena s potřebnou reflexí a jejich potenciál zůstal v samotné analýze nevyužit. Z výše uvedených důvodů práci sice **doporučuji k obhajobě**, navrhuji ji však hodnotit **známkou 3**.

Otázky k diskuzi:

Autorka upozorňuje na fakt, že mezi českými transgender youtubery jsou pouze muži (FtM). Jaké jsou podle ní důvody tohoto faktu? Jaká je v tomto ohledu situace v zahraničí?

V čem jsou podle autorky shodné motivy transgender youtuberství a jiných forem youtuberství? V čem může být naopak transgender youtuberství specifické?

Přinesl autorce realizovaný výzkum nějaké podněty, které vnímá jako obecněji aplikovatelné pro úvahy o sociálních sítích?

26. září 2020, Brno

Mgr. Jana Dvořáčková, Ph.D.

